

nationale ombudsman

Rapport

De politie mocht op basis van signalement man staandehouden

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over politie deels ongegrond.

Inhoudsopgave

Wat is de klacht?	3
Wat ging er aan de klacht vooraf?	3
Wat is het standpunt van de heer Pinas?	3
Welke reactie komt er op de klacht?	4
Wat was de klacht bij de Nationale ombudsman?	5
Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?	6
Conclusie	8

Wat is de klacht?

De heer Pinas¹ klaagt erover dat de politieagenten van de eenheid Amsterdam hem hebben staande gehouden op basis van een signalement, terwijl hij onvoldoende aan dat signalement voldeed. Hij klaagt erover dat er sprake was van etnisch profileren. Ook klaagt de heer Pinas over hoe de staandehouding is verlopen.

Wat ging er aan de klacht vooraf?

Op 13 januari 2021 had de heer Pinas boodschappen gedaan in de supermarkt. Toen hij door het overdekte winkelcentrum richting de uitgang liep, zag hij dat een politieagent hem aankeek en hem op korte afstand passeerde. Nadat de heer Pinas op zijn fiets stapte en naar huis wilde gaan, werd hij plots aangesproken door twee politieagenten. Een van de politieagenten vroeg aan de heer Pinas of hij iets wist van een incident in de supermarkt. De heer Pinas vertelde dat een jongeman *"amok had gemaakt"*. En hij vroeg aan de politieagent wat hij met die vraag bedoelde. Hierop zei de politieagent dat hij vond dat de heer Pinas zenuwachtig reageerde. De heer Pinas vroeg aan de politieagent of hij verdachte was. Volgens de heer Pinas zei de politieagent daarna: *"Nee, dan was u al in de boeien geslagen"*. Hij wilde zijn weg vervolgen, maar dat mocht niet van de politieagent. Hierop vroeg de politieagent het legitimatiebewijs van de heer Pinas. De heer Pinas zou volgens de politieagenten voldoen aan het signalement van de persoon die zij zochten.

Op het moment van de controle waren andere politieagenten nog in gesprek met een medewerker van de supermarkt. De politieagenten lieten dit ook aan de heer Pinas weten. De heer Pinas stelde daarom voor om een foto van hem te maken en de foto te delen met de politieagenten die bij de medewerker van de supermarkt stonden. De medewerker van de supermarkt zou namelijk kunnen bevestigen dat hij niets met het incident te maken had. Een van de politieagenten maakte een foto van de heer Pinas en deelde deze foto met zijn collega. De medewerker van de supermarkt verklaarde vervolgens dat hij niet betrokken was bij het incident. De heer Pinas kon zijn weg vervolgen.

De heer Pinas vroeg de namen van de politieagenten om een klacht in te dienen. Hij kreeg alleen het dienstnummer van één van de politieagenten.

Wat is het standpunt van de heer Pinas?

De heer Pinas klaagt erover dat de politie hem onterecht staande hield en om zijn legitimatiebewijs vroeg. De heer Pinas vernam via de politie het signalement van de persoon die zij zochten:

- een witte man;
- rond de 30 jaar oud;
- 1.70 m. lang;
- blauwe ogen;
- zwarte jas;
- jeans;
- grijs gekleurd Frans petje;
- baardgroei met een sikje.

De heer Pinas vindt dat hij helemaal niet aan het signalement voldeed. Zo is hij geen 30 jaar maar 47 jaar oud, heeft hij geen blauwe maar bruine ogen en is hij niet wit maar getint. De heer Pinas schreef in zijn klacht aan de politie dat er sprake was van etnisch profileren en dat hij feitelijk niet op basis van het signalement is gecontroleerd, maar juist vanwege zijn getinte huidskleur.

¹ Dit is een fictieve naam

Tot slot stelt de heer Pinas dat de politieagent hem dreigde in de boeien te slaan als hij verdachte was geweest. Dat vindt hij ongepast. Ook klaagt de heer Pinas erover dat hij de namen vroeg van beide agenten, maar alleen het dienstnummer van één van hen kreeg. Hij vindt dat de politie zich onbehoorlijk opstelde tijdens de staandehouding en met deze staandehouding zijn waardevolle tijd heeft verspild.

Welke reactie komt er op de klacht?

Zienswijze betrokken politieagenten

Wat is de zienswijze van politieagent A?

Politieagent A verklaarde dat hij samen met politieagent B door de meldkamer werd gestuurd naar een melding. Een agressieve klant zou in een supermarkt een plastic fles drank op de grond hebben gegooid omdat hij geen alcohol mocht kopen. Het was op dat moment 20:14 uur en de winkels mochten vanwege de coronamaatregelen vanaf 20:00 uur geen alcohol meer verkopen. De klant was inmiddels vertrokken. De politie had van een medewerker van de supermarkt een signalement gekregen.

Politieagent A liep samen met zijn collega politieagent B een rondje door het winkelcentrum. Zij zagen de heer Pinas het winkelcentrum uitlopen en zijn fiets pakken. Volgens A voldeed de heer Pinas aan het signalement dat zij hadden doorgekregen. De heer Pinas had volgens A namelijk een witte / lichte huidskleur, was ongeveer 1.70 meter lang, droeg een donkergekleurde jas, een jeans, had een donkergrijs gekleurde Franse pet op en had een baardje. Daarom hielden hij en zijn collega de heer Pinas staande en vroegen hem om zijn legitimatiebewijs.

Volgens politieagent A was de heer Pinas heel boos over de controle en was hij hen met zijn telefoon aan het filmen. Volgens A vroeg de heer Pinas aan het begin van zijn staandehouding of de politie hem in de boeien zou slaan. A legde hierop aan de heer Pinas uit dat hij enkel is staande gehouden en nog niet is aangehouden. En dat alleen personen die zijn aangehouden mogelijk geboeid worden. Hierop begon de heer Pinas volgens A te roepen dat zij een burger bedreigden met geweld. Daarom legde A nogmaals het verschil tussen staandehouding en aanhouding uit. Ook legde A nogmaals uit dat zij wilden uitsluiten of hij de betreffende klant was, omdat hij voldeed aan het opgegeven signalement, aldus A.

De heer Pinas reageerde volgens A geagiteerd op de vragen die zij stelden en de uitleg die zij aan hem gaven over waarom hij was staande gehouden. Volgens A had hij hier geen oren naar. Hij vond de staandehouding onterecht. De heer Pinas wilde volgens A zijn naam weten om een klacht in te dienen. A verklaarde dat hij gezien het huidige klimaat van *doxing*² zijn dienstnummer gaf en niet zijn voor- en achternaam. Toen A zijn dienstnummer gaf, is de heer Pinas vertrokken. De verdachte werd door de politie niet meer aangetroffen.

Wat is de zienwijze van politieagent B?

Volgens politieagent B kon hij zich niet herinneren dat de heer Pinas om zijn legitimatiebewijs vroeg. Volgens B heeft hij zijn legitimatiebewijs altijd aan zijn koppel hangen. Als de heer Pinas om zijn legitimatiebewijs had gevraagd, dan had hij geen enkele reden om zijn legitimatiebewijs niet te tonen aldus B. Verder heeft de heer Pinas wel gevraagd om de namen van hem en zijn collega om een klacht in te dienen. Daarop heeft A zijn dienstnummer gegeven. De heer Pinas is vervolgens op zijn fiets gestapt en weggereden, aldus B. Dit gebeurde nog voordat B zijn naam had genoemd aan de heer Pinas.

Oordeel politiefchef

De politiefchef liet zich adviseren door de klachtencommissie en nam het advies van de klachtencommissie over. De politiefchef vond de klacht van de heer Pinas over de staandehouding en identificatie ongegrond. Volgens de politiefchef hebben de medewerkers gehandeld op basis van een melding van een strafbaar feit

² *Doxing* is het online verspreiden van identificerende persoonsgegevens met het doel om iemand te intimideren of iemand te hinderen in de uitoefening van zijn beroep.

en het signalement dat zij hadden doorgerekregen. De politiechef oordeelde dat de politieagenten aan de heer Pinas voldoende hebben uitgelegd waarom ze hem hebben staande gehouden. En wat de specifieke overeenkomsten waren tussen het bij de politie bekende signalement en zijn uiterlijke kenmerken. De politiechef houdt rekening met het feit dat een beoordeling in een relatief kort tijdsbestek moet plaatsvinden en dat signalementen niet altijd geheel overeenkomen met de werkelijkheid.

Volgens de politiechef heeft de heer Pinas niet gevraagd om het legitimatiebewijs van de politieagenten, maar om hun namen. Volgens de politiechef was de heer Pinas aan het filmen terwijl hij hun namen vroeg. Met het dienstnummer beschikte de heer Pinas volgens de politiechef over voldoende informatie om een klacht in te dienen. Onder die omstandigheden acht de politiechef het geven van het dienstnummer niet onbehoorlijk.

Volgens de heer Pinas hebben de politieagenten gedreigd om hem in de handboeien te slaan. De politieagenten hebben uiteengezet dat het gesprek over de handboeien ontstond nadat de heer Pinas wilde weten of hij in de handboeien zou worden geslagen als hij verdachte zou zijn. Volgens de politiechef is er geen reden om te twijfelen aan de verklaring van de betrokken politieagenten dat zij aan de heer Pinas hebben uitgelegd dat hij niet is aangehouden, maar is staande gehouden. En dat er in dat geval geen sprake kan zijn van het aanleggen van handboeien. De politiechef vindt dat het optreden door de politieagenten ook op dit punt behoorlijk was.

Wat was de klacht bij de Nationale ombudsman?

De heer Pinas is het niet eens met de inhoudelijke reactie van de politie op de klacht en dient een klacht in bij de Nationale ombudsman. Hij stelt dat hij niet stond te filmen op het moment hij de agent om zijn legitimatiebewijs vroeg, maar dat hij enkel een foto heeft gemaakt van de agenten. Dit deed hij naar eigen zeggen omdat de politieagenten niet reageerden op het moment hij hun namen vroeg. Hij stelt verder dat hij de politieagenten juist heeft geholpen door voor te stellen om een foto van hem te maken om aan de medewerker van de supermarkt te laten zien. Op die manier werd duidelijk dat hij niets met de melding te maken had.

De heer Pinas stelt verder dat hij vanuit het winkelcentrum zelf in de richting van de politieagenten is gelopen. Als hij de man was geweest die de politie zocht, dan had hij een andere uitgang van het winkelcentrum gekozen. Dan had hij namelijk voorkomen dat hij was aangesproken door de politieagenten. Ook stelt hij dat hij de politieagenten rustig tegemoet is gefietst met allerlei boodschappentassen. Hij had dus nooit de persoon kunnen zijn die zij zochten, zo stelt hij.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

Over de reden voor standhouding door de politie

Respecteren van grondrechten

Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten van burgers worden gerespecteerd. Etnisch profileren is het gebruik van criteria als ras, huidskleur, nationaliteit, taal, geloof of afkomst bij opsporing of rechtshandhaving terwijl dat niet objectief te rechtvaardigen is. Het is een vorm van discriminatie en daarmee in strijd met artikel 1 van de Grondwet. De Nationale ombudsman heeft in zijn rapport 'Verkleurde beelden' een kader ontwikkeld voor het beoordelen van klachten over etnisch profileren.³

Het beoordelen van klachten over etnisch profileren (zie het rapport Verkleurde Beelden p.64)

Vaak is het moeilijk om de feiten vast te stellen bij klachten over etnisch profileren. Het gaat om het woord van de één tegen de ander. Of juist om de dingen die níét gezegd zijn. Over het algemeen zal een ambtenaar immers niet expliciet zeggen dat hij iemand staande houdt vanwege zijn etniciteit. Het is dan ook vrijwel onmogelijk voor een klager om te bewijzen dat hij eruit is gepikt vanwege zijn etniciteit. Zelfs als alle signalen erop wijzen, weten we nog steeds niet zeker wat er omging in het hoofd van de ambtenaar. Het neerleggen van de bewijslast bij de burger is dan ook niet evenredig en in strijd met het behoorlijkheidsvereiste van fair play.

Van de overheid mag worden verwacht dat zij kan uitleggen waarom zij handelt zoals zij doet. De burger mag verwachten dat de overheid kan uitleggen op basis waarvan hij geselecteerd is en in hoeverre etniciteit daarbij een rol heeft gespeeld. Dat betekent dat de overheidsinstantie inzichtelijk moet kunnen maken waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Kan de overheidsinstantie dit niet? Dan heeft zij niet aannemelijk gemaakt dat etniciteit geen rol heeft gespeeld en zal ervan moeten worden uitgegaan dat dit wel het geval was.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

De heer Pinas klaagt erover dat de politieagenten hem hebben staande gehouden op basis van een signalement, terwijl hij onvoldoende aan dat signalement voldeed.

De ombudsman is van oordeel dat er voldoende feiten en omstandigheden waren om de heer Pinas staande te houden en om zijn legitimatiebewijs te vragen. Niet in geschil is dat de heer Pinas net daarvoor in de supermarkt is geweest waar het incident plaatsvond. Volgens de ombudsman waren er daarnaast voldoende overeenkomsten met het bij de politie bekende signalement en het signalement van de heer Pinas. De ombudsman vindt dat het ook moet kunnen dat de politie ook burgers controleert die deels aan het signalement voldoen. Daarbij speelt een rol dat hoewel een signalement uit objectieve factoren moet bestaan, dit gebaseerd is op een weergave van de burger die het signalement meegeeft. En die weergave vervolgens moet worden geïnterpreteerd door de agent die iemand zoekt die aan het signalement voldoet. Beiden moeten vaak in korte tijd en in een stressvolle situatie het uiterlijk in zich opnemen. Gelet hierop hoeft een burger niet geheel aan een signalement te voldoen om te worden staande gehouden.

De heer Pinas voldeed op een aantal essentiële kenmerken aan het signalement van de verdachte die de politie zocht. Zo droeg de heer Pinas een donkergekleurde jas, een jeans, had hij een petje op ten tijde van de controle en had hij een baardje. Het verschil in zijn huidskleur, lengte, oogkleur en leeftijd, was volgens de ombudsman niet dusdanig groot dat hij in redelijkheid niet meer aan het signalement voldeed. De ombudsman vindt dan ook dat de politie op basis van het signalement aanleiding had de heer Pinas te controleren.

³ Rapport Nationale ombudsman 2021/030, Verkleurde beelden, hoe moet de overheid omgaan met klachten over etnisch profileren?, 30 maart 2021, www.nationaleombudsman.nl

Nu het signalement van de heer Pinas op bepaalde punten overeenkwam met, en niet in doorslaggevende mate afweek van het bij de politie bekende signalement, samen met het gegeven dat de heer Pinas in de omgeving van de supermarkt werd gezien, vindt de ombudsman dat de politie de heer Pinas mocht staandhouden om te controleren of hij degene was die zij zochten. Met deze uitleg hebben de agenten naar het oordeel van de ombudsman voldoende onderbouwd waarom de aandacht op hem werd gevestigd en hij staande werd gehouden. Dat een dader mogelijk een andere route had gelopen dan de heer Pinas, om niet door de politieagenten gecontroleerd te worden, maakt dat niet anders. De ombudsman concludeert daarom dat er geen sprake was van etnisch profileren.

Over het verloop van de staandhouding door de politie

De-escalatie

De Nationale ombudsman toetst het verloop van de staandhouding aan het behoorlijkheidsvereiste van de-escalatie. Het behoorlijkheidsvereiste van de-escalatie houdt in dat de overheid in haar contacten met de burger escalatie probeert te voorkomen of te beperken. In het rapport Verkleurde Beelden wordt ingegaan op wat de-escalierend optreden inhoudt bij staandhoudingen.

De-escalatie bij staandhoudingen (zie het rapport Verkleurde beelden, p. 57-58)

Burgers mogen verwachten dat de overheid haar handelen uit eigen beweging uitlegt. Uitleg moet niet pas worden gegeven wanneer de burger daarom vraagt. Als niet aan een burger wordt uitgelegd waarom hij eruit is gepikt, moet hij de reden hiervoor zelf invullen. Uitleg geven is dus belangrijk om te voorkomen dat de burger ten onrechte denkt dat zijn etniciteit de reden is om hem staande te houden.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

De ombudsman onthoudt zich van een oordeel over het verloop van de staandhouding door de politie.

De heer Pinas stelt dat de manier waarop hij door de politie werd behandeld tijdens de staandhouding onbehoorlijk was. Volgens de heer Pinas hebben de politieagenten gedreigd om hem in de boeien te slaan, terwijl daarvoor geen aanleiding was. Volgens de heer Pinas hebben de betrokken politieagenten hun namen niet gegeven, terwijl hij daar wel om vroeg. De politie stelt dat de heer Pinas zelf vroeg naar het gebruik van de handboeien door de agenten. En dat voor het indienen voor een klacht kon worden volstaan met het geven van het dienstnummer door politieagent A.

De ombudsman kan niet vaststellen wat er precies is gezegd op het moment dat de politieagenten de heer Pinas staande hielden. De ombudsman kan dus niet vaststellen of de agenten hebben gedreigd de heer Pinas in de boeien te slaan. En of de staandhouding daadwerkelijk op een onbehoorlijke wijze gebeurde. Daarover bestaan namelijk verschillende lezingen. Meer onderzoek zal niet leiden tot betere informatie hierover.

Daarnaast klaagt de heer Pinas erover dat hij de namen vroeg van beide agenten omdat hij een klacht over hun handelen wilde indienen, maar alleen het dienstnummer van één van hen kreeg. Politieagent A verklaarde dat hij gezien het huidige klimaat van *doxing* en omdat hij dacht dat de heer Pinas op dat moment stond te filmen, zijn dienstnummer gaf en niet zijn voor- en achternaam.

Het staat niet vast dat de heer Pinas op het moment van de staandhouding stond te filmen. Maar wel is duidelijk geworden dat politieagent A dacht dat de heer Pinas stond te filmen. En dat de heer Pinas zijn telefoon gebruikte op het moment hij werd staande gehouden.

De heer Pinas had met het dienstnummer van politieagent A voldoende gegevens om een klacht in te kunnen dienen tegen de politieagenten. De heer Pinas had hiermee het door hem beoogde doel van het indienen van een klacht bereikt.

Conclusie

De gedraging is niet in strijd met het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten van burgers gerespecteerd moeten worden. Dit deel van de klacht is ongegrond.

De Nationale ombudsman geeft geen oordeel over de wijze waarop de standhouding is verlopen.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen